

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

Այլակերպութեան Ֆոնին տաքիս խոսումներ

ԿՈՉՈՒՄԻՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆ Է ՈՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾԷ ՄԱՐԴԸ

«Եւ արք երկու խօսէին ընդ նմա (Մովսէս եւ Եղիա)... եւ ասէին զԵղիսն զոր կատարելոց էր յերուսաղէմ» (Ղկս. Թ. 30):

1. Աւետարանական պատկերին այս պզտիկ զիծը ներշնչող է մեծավայելուչ նկարի մը չափ. խորհրդաւոր տեսարանի մը հաղորդած տարտամ տպաւորութեանց մէկ փշրանքն է ան, որուն մէջ կը շողայ, սակայն, լոյսի յստակ ճաճանչ մը:

2. Որ եւ է մարդ, որ եւ է գործիչ մասնաւոր, որ զաղափարի մը հետ կապած է իր կեանքը, կամ խտէալի մը նուիրած, պէտք է յաճախ ունենայ աղօթքի չափ լուրջ և ինքնամփոփ պահեր, որոնց մէջ կարենայ անդրադառնալ իր անձին ու գործին, իր պաշտօնին ու կոչումին վրայ, լուսաւորուելու համար իր պարտականութեան զգացումով: Հոգեկան այդպիսի կացութեան մը անձնատուր եղողը իր մէջ յառաջ կը բերէ բարոյական այնպիսի պայծառութիւն մը, ուր կրնայ բովանդակապէս տեսնել ինքզինքը, իր էութեան ամենէն մթին խորքերուն մէջ. ըմբռնել իր թերութիւնները, և գիտակցիլ իր առաւելութիւններուն և ձգտումներուն: Ինքնամտածումի այդ բովանդակ հոգիին պայծառակերպութեան պահն է:

3. Այդ պահը ա՛յնքան աւելի հարազատ հանդիսաւորութիւնը կ'ըլլայ հոգիին, որքան աւելի հեռաւոր հորիզոնի մը վրայ կը բացուի վարագոյրը. որքան աւելի, անձին զգացումէն վեր՝ ցեղին զգացումը, անհատին հոգիէն վեր՝ համայնքին հոգին երևին հոն: Մեծ մարդիկը, մեծ գործիչները, իրենց ցեղին առաւելութիւններուն աւելի կամ նուազ փառաւոր խտացումներն են: Անձի մը նկարագիրը այնքան աւելի տոկոսն է կ'ըլլայ և գեղեցիկ, որքան աւելի

իր ցեղին առաքինութիւններն ու գեղեցկութիւններն են անոր բաղկացուցիչ տարրերը: Ճշմարտապէս մեծ կրնայ լինիլ ա՛յն անձը միայն, որ, իր կոչումին վրայ մտածած պահուն, կրնայ արթնցնել իր արեւուն մէջ նիրհող ազնուագոյն հին բնագոյները. որ կրնայ իր խղճմտանքին մէջ կենդանացած զգալ իր պատմութեան փառաւորագոյն տիպարները: — Հոգեբանական այդ օրէնքին համեմատ է որ Յիսուսի գիտակցութեան մէջ կը վերերեւին և իրեն հետ կը խօսակցին Մովսէս և Եղիա:

4. Ահա Յիսուսի յաւիտենական օրինակը, որ Թաբորի բարձունքէն կ'աւանդուի մեզի:

Մովսէս և Եղիա. — օրէնքն ու նախանշանները: արդարութիւնը եւ համոզումն քաջութիւնը: Որպէսզի զաղափարական գործիչ մը կարենայ ընթանալ դէպի իր կոչումին վախճանը, պէտք է որ ունենայ այդ երկուքէն. պէտք է որ արդարութիւնը ուղղէ իր քայլերը, և անհեղձութիւնը թափէ քայլի վրայ իր հոգեւոյն: Այդ երկուքը ունեցող անձը միայն կրնայ իր վրայ փայլեցնել մեծ նկարագրիչներու շքանորհքը, որ ազնուականութիւնն է սրտին և պայծառակերպութիւնը հոգիին. առանց անոնց, մարդկային կեանքը կը կորսնցնէ ամէն ինչ որ զաղափարական է իր մէջ, ու կը վերածուի անասնական վիճակի մը:

5. Վասնզի, ինչպէս ըսուած է, օրէնքը պարտականութեանց լոյսն է, և ո՛րչափ աւելի ունենանք այդ լոյսէն, ա՛յնքան աւելի ընդունակ կ'ըլլանք ճաննալու եւ կատարելու մեր պարտականութիւնները. ու օրէնք մը ա՛յնքան քաղցր է ու սրբազանցիկ, որքան աւելի բարոյական է անիկա: Կեանքին մէջ երկու բան կայ գեղեցիկ. աստեղազարդ երկինքը՝ մեր զըլխուն վերեւ, ու բարոյական օրէնքը՝ մեր ներսիդին: Արդարութեան սէրը բնատուր զգացում մըն է սրտին համար. հոգիին ջիղն է ան, եթէ հնար է այսպէս ըսել: Բայց ինչպէս առանց մարդանքի շուտով կը խանգարուի մարդուն ջղային կազմուածքը, նոյնպէս առանց օրէնքի շուտով կը խամբի արդարութեան զգացումը. ան է, օրէնքն է որ կը մտրակէ, կ'ուղղէ,

մշտական կանոնաւորութեան մէջ կը պահէ արդարութեան զգացումը: Որովհետեւ, մինչդեռ արդարութեան փափաքը անձնական զգացում մըն է, օրէնքը, ապրուած փորձառութիւններու՝ դատուած ճշգրտած նկատողութիւններու արդիւնք, հանրային սկզբունք մըն է, ժամանակի և ընկերութեանց չըջաններուն մէջէն յառաջացած, և մեծ միտքերու հաւանութեամբ կը ընթրուած:

6. Բայց ո՛չ արդարութեան սէրը և ո՛չ օրէնքին յարգանքը պիտի չարժէին յօշոնել, եթէ բան մը՝ բարոյական ուրիշ դժբախտութիւն մը չփոխարկէր զանոնք կեանքի: Այդ դժբախտութիւնն է անկեղծութիւնը, համոզումն քաջութիւնը: Սրաի անվերապահ յորդում, անիկա նախանձախնդրութիւն կը ստեղծէ հոն, ուր, առանց իրեն, մեռեալ տառ մը պիտի մնար օրէնքը. զիմադրութեան անընկճելի ոգի մը կը կազմէ հոն, ուր, առանց իրեն, լոկ բառ մը պիտի մնար արդարութիւնը. ու, առաքելութեան այլապէս ձևերուն տակ, փիլիսոփայ կ'ընէ մարդը բախտին դաժանութիւններուն դէմ, անվհատ ու անվհեհ՝ կեանքի դժուարութիւններուն մէջ, ամբապուռ և աննուաճ՝ փորձութեանց մոլորեցնող սաղ-բանքներուն առջև:

7. Մոլութեւ և եղիտ. օրէնքն ու անկեղծութիւնը, արդարութիւնն ու անձնութիւնը. այդ երկուքն է որ կը խօսին Յիսուսի գիտակցութեան մէջ, յիշեցնելով իրեն երուսաղէմը, ուր պիտի երթար, վերջին անգամն ըլլալով: Ու անոնց լոյսովն է որ անիկա թարգրի փառքին մէջէն կը տեսնէ լեւան ստորոտը կեանքի դժնգակ դառնութեանց մէջ գալարուող մարդկութիւնը, և աւելի հեռուն՝ Գողգոթայի կախաղանը: Իր ցեղին հոգիէն փրկած զոյգ մը ճիշերն անոնք, որ իր կոչումին՝ իր փրկարար պաշտօնին գիտակցութեամբ կը լիցնեն իր սիրտը, իր պարտականութեանց զգացումը նորոգելով և զօրացնելով անոր մէջ: Ու իր անձին և գործին, իր գերին և պաշտօնին վրայ ազօթասոյգ խոկումի այդ պահուն, իր աշակերտները կը տեսնեն զինքը փառաւորուած աստուածային մեծփայլութեամբ:

Վասնզի չկայ մարդկային հոգիին մէջ զինքը ստուգապէս բարձրացնող բան մը՝ քան պարտականութեան սէրն ու կամքը, որ իր կատարելութեան կը հասցնէ, կամ, կրօնական բացատրութեամբ, կը պայծառակերպէ մարդը:

ԱՐԵՂԱՅ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱՅԼԵԻԱՅԼ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

Այն երկիրը, ուր բնիկ հին ցեղերուն հետ խառն յաջորդաբար ապրեցան Քանանացիները, Երրայեցիները, Յոյները, Հռոմայեցիները, Բելգանդացիներն և Արաբները, դարեւոք ընթացքին ունեցած է այլ և այլ անուններ որոնք ծագում առած են հոն բնակող ժողովուրդներէն ու հոն տեղի ունեցած կրօնական անցքերէն:

1. — Քանանու Երկիր կամ Քանան.

Այս է երկրին ամենէն հին անունը. ան կը կոչուի նաեւ Քանանացւոց Երկիր: Իսկ Սուրբ Գրոց մէջ այս անունով կը ճանչցուի Յորդանանի արեւմուտքը տարածուած ամբողջ երկիրը: Քանան բառը կ'երևի յեգիպտոս թէլ-Ամարնայի մէջ գտնուած ասորակոն աղիւններուն կամ պնակիտներուն վրայ Քիմախի կամ Քիմախի ձևով, իսկ եգիպտական արձանագրութիւնները ունին պ-Քա-ն-նա (= Քանան) բառը:

2. — Ամովրիացւոց Երկիր.

Սուրբ Գրքին մէջ քանի մը տեղեր (Յեսու ԻԳ. 18, Ամովս Բ. 10) կը յիշուի Երկիր Ամովրիացւոց, առնելով անունէն հին ցեղի մը, որ Խառայեցիներէն առաջ բնակած էր հոն: Նոյն անունը կը գտնուի դարձեալ թէլ-Ամարնայի աղիւններուն վրայ: Ամովրիացւոց Երկիր ըսելով առաւելապէս կը հասկըցուի Պաղեստինի հիւսիս-սակոզմի գաւառամասը:

Պաղեստին կոչուած է նաեւ Երկիր Քեսացւոց (Ելք Գ. 17. ԻԳ. 5) հիթիթական քանի մը ցեղերու անունով, որոնք անոր հարաւը կը բնակէին(*), բայց բուն Քեսացւոց չէին:

(*) Յիշել պատմութիւնը Արահամի, որ Մաք-փեղայի ագարակը գնեց Եփրոն Բեռացիէն: